

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ Μ.Ε.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΑΛΛΙΓΑΣ

Απαντήσεις Νεοελληνική λογοτεχνία 2013

A1. Μεταφυσικό στοιχείο/ Αγάπη για την Πατρίδα/ Εξιδανίκευση του έρωτα

Μεταφυσικό στοιχείο: Η επίδραση του ανεκλάλητου ήχου. Από τη στιγμή που φτάνει στα αυτιά του, παραδέχεται ότι οι αισθήσεις του αρχίζουν και αποκοιμούνται. Το κολύμπι του για μια ακόμη φορά χάνει το ρυθμό του και η προσοχή του επικεντρώνεται στη μαγευτική μελωδία. Κάθε προσπάθεια προσδιορισμού του πέφτει στο κενό. Δε μπορεί να εκφράσει με λόγια την υφή του ούτε τα συναισθήματά που του προκάλεσε, ξέρει μόνο ότι θα προτιμούσε να πεθάνει παρά να τον αποχωριστεί (δυσιστική αντίληψη, σώμα- ψυχή). Ο απόκοσμος αυτός ήχος τον κάνει να ανακαλεί ερωτικά σκιρτήματα, μαγευτικές απολαύσεις που μόνο η φύση μπορεί να προσφέρει, ακόμη και τον πόθο για την ελευθερία. Επιδρά και ο ίδιος τόσο αρνητικά όσο και θετικά πάνω του.

Αγάπη για την πατρίδα(στ. 39-40): « Κι ετάραζε... Πατρίδα!» Η αναφώνηση «ω θεϊκιά κι όλη αίματα» συμπυκνώνει την αγάπη και το θαυμασμό για τον τόπο που, κατά την άποψη του Ι. Μ. Παναγιωτόπουλου είναι ο «εθνικότερος, ο πατριωτικότερος» δεκαπεντασύλλαβος που υπάρχει στη νεότερη ποίηση. Μ' αυτόν δίνει στην πατρίδα δύο χαρακτηριστικά : πρώτα απ όλα τη λέει θεϊκιά, καθώς για τον ίδιο είναι μια αξία ιερή, υπέρτατη όλων των άλλων. Επίσης, της δίνει το χαρακτηριστικό « όλη αίματα» δηλώνοντας εύγλωττα τους αγώνες που ο αγωνιστής της ελευθερίας έχουν κάνει γι αυτή και τον αριθμό των ανθρώπων που χάθηκαν για την υπεράσπισή της.

Εξιδανικευμένος έρωτας « Μόλις είν' έτσι δυνατός ο Έρωτας κι ο Χάρος». Ο ήχος που ο Κρητικός άκουσε ήταν εξαιρετικά δυνατός, τόσο που ούτε καν η καταλυτική παρουσία του Έρωτα (και του Χάρου) δεν είναι στη ζωή του ανθρώπου. Η αναφορά στον έρωτα, στη δύναμη που εξουσιάζει τη ζωή του ανθρώπου δεν είναι τυχαία, καθώς ο έρωτας εκφράζει το ένστικτο της αυτοσυντήρησης και της ορμής που συντηρεί τη ζωή. Παράλληλα, τον κάνει να χάνει το μυαλό του και να παρασύρεται χωρίς να ενδιαφέρεται καν για τον εαυτό του. Στην ψυχή του Κρητικού πάντως, η δύναμη αυτή υπήρξε καταλυτική: Ο έρωτας για την κόρη(αρραβωνιασμένη) υπήρξε

καθοριστικός και νοηματοδότησε τη ζωή του , καθώς η σωτηρία της υπήρξε για αυτόν το τελευταίο και μεγάλο του ηθικό χρέος.

B1. 1^η εικόνα(στ. 23-28): Είναι οπτική- ηχητική- οσφρητική και κινητική. Πρόκειται για το ερωτικό τραγούδι του κοριτσιού, που τραγουδάει τον έρωτα της μέσα στη φύση και συγκεκριμένα στη βρύση, το δέντρο και το λουλούδι την ώρα του δειλινού. Ο ήχος που θα έβγαινε από αυτή την ερωτική συμφωνία της κοπέλας με τη φύση θα ήταν σαφώς μαγευτικός. Το τραγούδι αυτό δίνεται με τρόπο παραστατικό και η χρήση του δραματικού Ενεστώτα το κάνει να φαίνεται σα να ακούγεται πραγματικά την ώρα που ο ναυαγός το περιγράφει.

2^η εικόνα (στ.35-43);Είναι οπτική και ακουστική. Δεν είναι αυλός που είχε γνωρίσει ο Κρητικός στις κορυφές του Ψηλορείτη. Τα μεσημέρια αγνάντευε τον ήλιο να φωτίζει τον τόπο του και συγκλονιζόταν ως τα βάθη του «είναι» του από την ελπίδα και τον πόθο της λευτεριάς· όταν καλούσε με λαχτάρα την πατρίδα του, σα μια θεϊκή δύναμη που τον συνέπαιρνε. Αγναντεύοντας τις ομορφιές της πατρίδας του ταραζόταν για την κατάσταση που επικρατούσε. Φανταζόταν την Κρήτη λεύτερη και έκλαιγε από τον πόνο για την σκλαβιά. Ήταν εντούτοις περήφανος για την Πατρίδα του, έστω κι αν αυτή δεν είναι καθόλου εύφορη αλλά υπάρχουν μόνο οι μαύρες πέτρες και το ξερό χορτάρι. Αυτό συμβαίνει για στη συνείδηση του ποιητικού υποκειμένου ακόμα και τα πιο ταπεινά κι ασήμαντα στοιχεία της μεταμορφώνονται σε αξίες πολύτιμες.

Η λειτουργία τους:

Ο σκοπός της πρώτης εικόνας είναι να αισθητοποιήσει τις φυσικές πηγές και το πλαίσιο του φυσικού χωροχρόνου σε όλη την ευρύτητά του. Διαγράφει έτσι ένα πλαίσιο απείρου κάλλους που προκαλεί την ευδαιμονία στον άνθρωπο και στη φύση στην προσπάθεια του ήρωα να προσδιορίσει τι δεν είναι ο ήχος.

Με τη 2^η εικόνα κινητοποιείται η μνήμη του ήρωα, αναβιώνοντας εικόνες από το παρελθόν του. Επίσης παρουσιάζεται το ειδυλλιακό φυσικό τοπίο, η φύση στο σύνολό της καταδεικνύοντας το βαθύτατο δεσμό με την πατρική γη. Μ' αυτόν τον τρόπο φορτίζει συναισθηματικά την πυρπολημένη, κατεστραμμένη και έρημη γη ως συνάρτηση των αγώνων και των θυσιών του Κρητικού για την απελευθέρωση της πατρίδας τους.

B2. Τα σχήματα λόγου που απαντώνται στους στίχους 29-34 είναι τα εξής:

1) Στ. 31 αντιβουίζει... η θάλασσα... η πεδιάδα> **υπερβολή** που θέλει να αισθητοποιήσει τον αντίλαλο που ακούγεται σε μεγάλη έκταση, θαλάσσια(θάλασσα) και στεριανή (πεδιάδα)

2) Στ. 32 **χιαστό// επανάληψη**

Η θάλασσα πολύ μακριά πολύ μακριά η πεδιάδα (θάλασσα- πεδιάδα, μακριά, μακριά)> Οι ιδιότητες του τραγουδιού του πουλιού αισθητοποιούνται με την έκταση στην οποία απλώνεται ο απόηχός του· τονίζονται με την επανάληψη (μακριά- μακριά) και το χιαστό του στίχου «Η θάλασσα ..πεδιάδα, αλλά και με το αποτέλεσμα που έχει πάνω στην αυγή».

3) Έλιωσαν τα' αστέρια (στ.33)> **μεταφορά**: Για να περιγράψει την προσέγγιση του φωτός, καθώς το απόλυτο σκοτάδι της νύχτας, που μόνο τα αστέρια το σπάνε, διαδέχεται το λυκαυγές που δίνεται με τη μεταφορά έλιωσαν τα' αστέρια.

4) Στ. 33 αυγή: **Προσωποποίηση**

Η προσωποποίηση αυτή της αυγής ανάγεται στην ομηρική ροδοδάκτυλη Ηώς, η οποία μαζεύεται από τη γλύκα του κελαηδήματος και της πέφτουν τα ρόδα από τα χέρια, χάνει δηλαδή το ροδίνο της χρώμα. Έτσι φαίνεται με κάθε τρόπο ότι το τραγούδι του αηδονιού είναι εξαιρετικά γλυκό.

Γ1. Οι στίχοι 57-58 αποτελούν το δραματικό τέλος του κειμένου μέσα από το οποίο υπονοούνται τα συναισθήματα του Κρητικού

«Και τέλος φθάνω στο γιαλό την αρραβωνιασμένη,

Την απιθώνω με χαρά , κι ήτανε πεθαμένη»

Το ποίημα κλείνει με τρόπο απρόοπτο χωρίς μελοδραματισμό: ο Κρητικός έχει δεχθεί το μεταφυσικό άγγιγμα, έχει ακούσει την ουράνια αρμονία και η ψυχή του είναι μεστή από ελπίδες. Η άφιξή του στην ακτή τον γεμίζει αγαλλίαση. Ο αγώνας του να σώσει την αγαπημένη του κορασιά φαίνεται πως έχει στεφθεί με επιτυχία. Όταν όμως γεμάτος χαρά αφήνει το σώμα της στην ακτή, διαπιστώνει πως είναι νεκρή. Το ποίημα τελειώνει εκεί. Τα επόμενα μας είναι γνωστά.

Τα συναισθήματα του Κρητικού δε δηλώνονται, υπονοούνται εκφραστικά:

1) **Έκπληξη**: δηλώνεται μέσα από την αντίθεση «χαρά»- «πεθαμένη». Το πέραςμα από τη χαρά στο πένθος, που συμβαίνει μέσα στον ίδιο στίχο, δηλώνει την αιφνίδια μεταστροφή συναισθημάτων του ήρωα.

2) Πόνος: αν και δε δηλώνεται εκ νέου, μπορούμε να τον αντιληφθούμε από αυτά που ήδη γνωρίζουμε για τον Κρητικό. Η σιωπή που ακολουθεί μετά τη λέξη «πεθαμένη» υποβάλλει τον άφατο πόνο που ακολουθεί μετά το θάνατο ενός πολυαγαπημένου προσώπου.

3) Ηθική ταπείνωση: η σωτηρία της κόρης ήταν για τον Κρητικό το τελευταίο μεγάλο ηθικό χρέος που προσπάθησε να εκπληρώσει (μετά τους αποτυχημένους αγώνες που έδωσε για την προάσπιση της πατρίδας και της οικογένειάς του). Η νέα αποτυχία του δηλώνει την καθολική ηθική του συντριβή (βλ. το μοτίβο της δοκιμασίας)

Το **τέχνασμα της απόκρυψης** είναι μια από τις βασικότερες αφηγηματικές τεχνικές του ποιήματος. Ο ποιητής προσπαθεί σε ολόκληρο το ποίημα να αποκρύψει επιμελώς το θάνατο της κόρης. Ασφαλώς φροντίζει να καλλιεργήσει ένα κλίμα υποψίας γύρω από το θέμα αυτό, χωρίς όμως να αποκαλύψει εμφανώς το γεγονός. Η τελική αποκάλυψη γίνεται στο τέλος του ποιήματος · για την ακρίβεια, στην τελευταία του λέξη («πεθαμένη»)

Το **σχήμα κύκλου** είναι, κατά τον Δ. Ν. Μαρωνίτη, η έσχατη απόδειξη του ότι ο «Κρητικός» είναι ολοκληρωμένο ποίημα και όχι απόσπασμα (όπως πίστευε ο πρώτος εκδότης του Σολωμού ο Ιάκωβος Πολυλάς). Το ποίημα αρχίζει και τελειώνει με την ακρογιαλιά: στην αρχή του ποιήματος « το ακρογιάλι» είναι ο μακρινός και απρόσιτος στόχος. Στο τέλος του ποιήματος ο στόχος αυτός κατακτάται (« Και τέλος φθάνω στο γιαλό»). Η περιπέτεια του Κρητικού έχει πλέον ολοκληρωθεί.

Δ1. Οι ομοιότητες που παρουσιάζονται μεταξύ των δύο κειμένων είναι οι ακόλουθες:

- 1) Και στα δύο κείμενα είναι έκδηλη η παρουσία του ήχου. (πολλαπλασιασμός σ' όλη την πλάση (γη- ουρανό))
- 2) Η φύση συμμετέχει ολοκληρωτικά και στα δύο αποσπάσματα. Το τραγούδι ακούγεται στο δάσος και δηλώνεται το χρονικό πλαίσιο (νύχτα)
- 3) Καταλυτική η επίδραση του ήχου στις ψυχές των πρωταγωνιστών: Αποχωρισμός σάρκας- ψυχής (στ 54 Σολωμός/κι η ψυχή της έλιωνε βαθιά- Λαπαθιώτης) > Δυσιστική αντίληψη.
- 4) Έντονο το ερωτικό στοιχείο και στα 2 αποσπάσματα.
- 5) Η αναπάντεχη η εμφάνιση του ήχου και στα δύο αποσπάσματα.

Διαφορές:

- 1) Στον «Κρητικό» υπάρχει άνδρας και γυναίκα ανώνυμοι ενώ στο «Κάπου περνούσε μια φωνή» έχουμε γυναίκα και άνδρα παρουσιασμένους με τα ονόματά τους. (Κρητικός κορασιά/ Σωτήρης Ρηνούλα)
- 2) Στον «Κρητικό» παρουσιάζεται μια εικόνα μεταφυσικής πραγματικότητας ενώ στο «κάπου περνούσε μια φωνή» το όνειρο-εφιάλτης της Ρηνούλας
- 3) Το τραγούδι στον Κρητικό είναι γλυκό ενώ στο Λαπαθιώτη παραπονεμένο.
- 4) Η Ρηνούλα προσδιορίζει την υφή του ήχου ενώ στον Κρητικό ο ήχος είναι απροσδιόριστος.
- 5) Στον Κρητικό ο τόπος είναι η θάλασσα ενώ στο απόσπασμα από τη νουβέλα του Λαπαθιώτη τα δάση.

Σχόλιο φροντιστηρίου:

Οι ερωτήσεις είναι διατυπωμένες με σαφήνεια κ' ενάργεια. Ένας καλά προετοιμασμένος μαθητής θα μπορούσε να ανταποκριθεί επαρκώς.

Επιμέλεια : Διαμαντή Γραμματική